

Д-р екон. наук. Заруцька О. П.

Університет митної справи та фінансів (Україна)

СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ДО РИЗИК-ОРІЄНТОВАНОГО УПРАВЛІННЯ ВІТЧИЗНЯНИМИ БАНКАМИ

Протягом двох останніх десятиріч банківська система України пройшла значний і важливий шлях від впровадження підходів до управління ризиками до ризик-орієнтованого управління банківським бізнесом. Ключовим чинником вдосконалення систем управління ризиками стали вимоги Національного банку, визначені Методичними рекомендаціями щодо організації та функціонування систем ризик-менеджменту в банках України від 2004 року [1] та Положенням про організацію системи управління ризиками в банках України та банківських групах від 2018 року [2].

Вдала практика управління ризиками сприяла зміцненню банківської системи, її здатності протистояти величезним викликам у часи війни. Банки встановили внутрішні обмеження толерантності до ризиків, уникаючи сфер неприйняттого ризику, розробили потужні внутрішні системи управління ризиками, здатні виявляти класифіковані види ризиків, ідентифікувати чинники, що впливають на їх бізнес-процеси, розробили системи кількісної оцінки ризиків і їх впливу на діяльність.

Слід зазначити, що на початкових етапах впровадження управління ризиками, Національний банк пропонував чітку градацію між фінансовими ризиками, які піддаються кількісній оцінці і нефінансовими, ймовірність і результат впливу яких важко оцінити в стратегічному плануванні. У 2004 році до фінансових ризиків відносили: кредитний, ринковий, валютний, операційно-технологічний, ризик ліквідності та зміни процентної ставки. До нефінансових ризиків належали юридичний, стратегічний та ризик репутації. На сьогодні система ризиків, які потребують обов'язкових управлінських дій, включає: кредитний, ринковий (валютний став частиною ринкового), операційний, ризик ліквідності та комплаєнс-ризик, який поєднав багато рис нефінансових ризиків попереднього підходу. Всі ризики оцінюються кількісно і потребують відповідних систем вимірювання. Банки збирають статистику для оцінювання ймовірності подій та

розміру втрат при реалізації тих ризиків, управління якими не дозволяє будувати більш чіткі моделі, орієнтовані на специфіку бізнес-процесу. Важливою частиною системи управління банківськими ризиками є показники обмежень, що дозволяють моніторити ризики, охоплюючи всі можливі чинники втрат. Системний підхід до кількісної оцінки дозволяє банкам обирати показники, що виконують функцію датчиків фінансової стійкості і чутливо реагують на наближення встановлених обмежень. У випадках необхідності раннього реагування на проблеми, банки застосовують відповідні заходи. Управління ризиками також передбачає систематичне звітування керівництву банку про рівень ризиків і заходи, які вживаються для їх пом'якшення.

В процесі побудови систем управління ризиками відбувся важливий якісний перехід до ризик-орієнтованого управління банківським бізнесом, коли в стратегії враховують різні категорії ризиків для бізнес-процесу і обмежується не лише ризик-апетит, а рівень бажаного розвитку бізнесу. Завдяки моделюванню та стрес-тестуванню ризиків, банки емпірично розраховують математичний зв'язок між обсягами бізнесу і ризиків, що дозволяє встановлювати обґрунтовані ліміти і показники на рівні окремих бізнес-підрозділів.

Управління ризиками дозволяє протистояти величезним воєнним викликам останніх років. За оцінками Національного банку, за станом на грудень 2024 року, при домінуючому макроекономічному ризику (8 балів за 10-бальною шкалою), кредитний ризик домогосподарств оцінений на рівні 4, кредитний ризик корпорацій – 5, валютний ризик – 5, ризик ліквідності – 3 [3].

У 2024 році до класичних фінансових ризиків доєднається ESG-ризик, який враховує екологічні, соціальні та управлінські критерії. Міжнародні стандарти формують необхідну умову розвитку вітчизняних компаній, ефективної співпраці, забезпечення умов для залучення високопрофесійних кадрів, розвитку інноваційних проєктів та програм в країні. Відповідно до міжнародної практики, фінансові установи повинні розкривати інформацію про те, наскільки їх діяльність впливає на довкілля, відповідні репутаційні та фінансові ризики. При відборі проєктів для фінансування, фінансові установи зобов'язані оцінювати їх вплив на екологію, сталість економічної діяльності та енергоефективність, а також розкривати інформацію щодо технічних критеріїв та таксономій економічної

діяльності, ESG-показників, на основі яких здійснено оцінювання та відбір таких проєктів. Має бути враховане ставлення компанії до персоналу, споживачів та партнерів, дотримання гендерного балансу та інвестування у соціальні проєкти [4].

Наявність в банках розвинутих систем управління ризиками виступає гарантією успішності включення додаткового ESG-ризик. Згідно з нормативними вимогами, одним із ключових принципів системи управління ризиками є усебічність та комплексність, охоплення всіх видів діяльності банку на всіх організаційних рівнях та в усіх його структурних підрозділах, оцінка взаємного впливу ризиків [2].

Список використаних джерел:

1. Методичні рекомендації щодо організації та функціонування систем ризик-менеджменту в банках України, затверджені Постановою Правління НБУ від 02.08.2004 N 361. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0361500-04#Text>.
2. Положення про організацію системи управління ризиками в банках України та банківських групах. Постанова Національного банку України від 11.06.2018 № 64. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0064500-18#Text>.
3. Звіт про фінансову стабільність НБУ. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2024-H2.pdf?v=12.
4. Політика з розвитку сталого фінансування. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/ESG%20strategy_public.pdf?v=11.

Ігнацевич Е. С.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

ЗАЛУЧЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ ФІНАНСОВОЇ ДОПОМОГИ У ВІДНОВЛЕННЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Залучення міжнародної фінансової допомоги відіграє ключову роль у відновленні та стабілізації економіки України, яка зазнала значних втрат через військові дії та їхні наслідки. Міжнародні фінансові інституції та країни-партнери надають суттєві ресурси для підтримки макроекономічної стабільності, відбудови інфраструктури та забезпечення соціальних потреб населення. Одним із основних джерел фінансової підтримки є Міжнародний валютний фонд (МВФ).